

Hallották, hogy Pallos (magyar filmügynök és angol őrnagy), ki néhány hónapot töltött Bpsten s nemrég jött vissza, „fontos és bizalmas” üzenetet hozott az Elnök úrnak, s szeretne vele beszélni? Fontoskodó ember, de persze az is lehet, hogy valóban fontos az üzenet – Havasnak már megüzentem, hogy hívja fel őt, s juttassa érintkezésbe Magukkal.
dec. 22.

I. P.

Ui. 2. A magyar szocdem sajtó megbízott engem londoni képviselővel, amit örömmel vállalok, csak el kell intéznem a BBC-vel is.⁸

PIL 704. f. 81. ó. e. (eredeti)

¹ A BBC belső könyvmatosa. A levél a BBC papírján is íródott, és annak ügyeiről szól.

² A *Népszava* 1945. december 3-i számában közölt nyilatkozat megjelent: *KMVI. 210–213*. Hasonló interjút adott az *Új Szónak* (a szovjet hadsereg budapesti napilapjának), mindkét interjút a DIVSZ alakulásán Londonban tartózkodó Lányi Béla szociáldemokrata politikus készítette.

³ „Csehszlovákia – Jugoszláviával és Romániával ellentétben – még nem látja át, hogy az új magyar rendszert saját érdekében is támogatnia kell, és nemzetiségi politikáját összhangba kell hoznia nagy múltú demokratikus hagyományával...” stb.

⁴ Charles Trevelyan új könyvével.

⁵ Utalás arra, hogy Károlyiék sokáig nem vagy csak igen ritkán beszélhettek a BBC-ben. Ignotus 1945. december 31-én küldött újevi üdvözetében folytatja ezt a témát. „Visszatérve még egyszer a BBC-kritikára, én csodálom, ha attól tart, hogy Barkert félreértik; én attól tartok, hogy megértik. Macartneyben nem az volt a baj, hogy olyan volt, amilyen volt – a maga módján egészen csecse volt, de katasztrófálisnak éreztem, hogy a maga politikája számára monopolizálja mindazt, ami a magyar BBC-ben nem »straight news« [szimpla híryanag]. Én egyáltalában nem voltam az ellen, hogy ő beszéljen; miért ne próbálja valaki mozgósítani a miniszteri tanácsosokat Hitler ellen? A baj az volt, hogy máshoz, mint a miniszteri tanácsosokhoz senki sem beszélt – sem a parasztokhoz, sem a munkásokhoz, sem az intellektuálisokhoz –, vagy ha igen, akkor jobb, ha nem beszélt volna. A problémán úgy segítettek, hogy végül, sokáig, a miniszteri tanácsosokhoz sem beszélt senki. Ez Eden döntése volt, nem az enyém.” (PIL 704. f. 81. ó. e.)

⁶ Tréfás célzás arra, hogy Károlyiné a háború alatt lelkes angolbarát lett, férje szovjetbarátságát viszont nem osztotta már, s ebből sok vitájuk is adódott. Ez volt egyik oka kései hazatérésüknek is.

⁷ Lányi Béla a SZIM főtitkára volt, a DIVSZ megalakulásán járt Londonban. Interjúja a december 19-i *Új Szóban*, jelent meg. Pár nappal előbb a *Népszava* közölt Károlyi-nyilatkozatot, amelyben Bevinnel folytatott megbeszélésére hivatkozva közölte, hogy az új angol kormány megértéssel figyeli Magyarország problémáit.

⁸ Következő, 31-i levelében Ignotus már hazalátogatási tervéről ír: „Főképpen annak örülök, hogy 7–9-én itt lesznek Londonban, s akkor megbeszélhetünk sok mindent – különösen azt, hogy majd Pesten milyen irányban tapogatódzsam, s mit intézzenek el. Nagyon köszönöm Elnök úr intervencióját Taylornél. (L. e. kötet 172. sz. levelét.) Mint bizonyára hallotta, a dolgok most jobban haladnak, a Guardian, úgy látszik, el van szánva, hogy küld, s Mr. Williams átvette továbbításra beutazási engedélyért való folyamodásomat.”

171. BÖHM VILMOS KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(Rásunda, 1945. december 25.)

Kedves Elnök Uram,
tegnap kellett volna elindulnunk. Utolsó percben a repülőtér vezetője lemondotta az indulást, mert Prágában a légköri viszonyok nem megfelelőek. Holnapra tűzték ki az indulást – ha az idő megfelel. Hazaérkezésem után kaptam meg soraidat, Elnök Uram, s így abban a helyzetben vagyok, hogy azokra még ma válaszolhassak.

Köszönettel veszem szíves érdeklődésedet sorsommal kapcsolatban, s én is úgy tekintem az egész dolgot, mintha nem is személy szerint érdekelne a dolog. Minden túlértékelés nélkül úgy érzem, hogy a mai emberhiány mellett már hamarabb is intézkedhettek volna, s bizony úgy az országnak, mint a népnek és pártnak már nagyobb szolgál-

latot tehettem volna. Ha azt hiszik, hogy helyes dolog hidegre tenni azokat az embereket, akik használni tudnak az ügynek, akkor az csak azt mutatja, hogy nem az ország érdekei, hanem kicsinyes szempontok irányítják cselekedeteiket.

Örülök, kedves Elnök Uram, hogy a küldött információkkal tisztázhattam, illetve egészíthettem azt a képet, amelyet az otthoni helyzetről alkottál Magadnak. Időközben ideérkezett Gerendás Tibor elvtársam, aki Bán Antal iparügyi miniszternek a kiküldöttje és bizalmasa. Ő csak megerősítette mindazt, amit már megírtam. A legfőbb baj otthon a szörnyű emberhiány, a még szörnyűbb tájékozatlanság, a nagy bizalmatlanság mindenfelé és minden oldalról. Most bosszulja meg magát az a börtönlevegő, amelyben 25 esztendeig Magyarországon éltek, az a buta propaganda, amelynek tendenciáját és hazug voltát fel sem ismerték. Szinte az a benyomásom, hogy hallatlan tájékozatlanság dühöng az egész vonalon.

Ami a Horthy háborús bűnösségére vonatkozik, ebben teljesen egyetértünk. Csodálatos módon ma még egy Horthy Miklós út és körtér dísztelenkedik Budapesten. Cikkeznek ugyan a 25 esztendőös bűnös múltról, s úgy látszik, nem veszik észre, milyen butaság az, hogy a bűnös múlt legfőbb bűnösét még mindig nem ültették a vádlottak padjára, és nem állapítják meg, hogy Ő a legfőbb háborús bűnös. Szinte úgy fest a dolog, hogy a kisebb-nagyobb csirkefogókat és gyilkosokat üldözik, és a főbűnöst nem merik, nem akarják felelősségre vonni. Egyszerűen azért, mert – amint Te helyesen állapítottad meg – mindenki kisebb-nagyobb mértékben kollaborált Horthyval.

Hasonló a helyzet a Károlyi-perrel. A feledékenység nem mentség. Talán még nagyobb bűn. És a Szabó-féle megállapítás még kevésbé okos. Szálka is megsebezhet, halálosabb sebet üthet, mint a gerenda.

Örülök, hogy nem kell üzenetekkel ezt a dolgot elintéznem. Most már én fogok ebben az ügyben valamennyi pártemberrel beszélni. Nyíltan és őszintén mondom el véleményemet. Mennyi súlya lesz szavamnak, nem tudom. De követelni – tudod, Elnök Uram, szerény ember vagyok –, de mégis *követelni* fogom, hogy a nemzetgyűlés az első ülések egyikén intézze el a Károlyi-dolgot. Pestről minden lehetőséget felhasználva informálni foglak.

Szakasits küldött címemre egy tájékoztatót a magyar belpolitikai helyzetről. Semmi újat nem olvastam a 20 oldalas írásban. Neked sem tudok ebből új dolgot írni. Propagandairás. Még nem tanulták meg, hogy a világ megundorodott a propagandairásoktól. Más nyelven kell írni.

Köszönettel vettem az ügyvéd levelének másolatát. Legalább ebben a dologban is tudok tájékozódni. Ezt sem fogom elhanyagolni. Erről is referálok.

Külpolitikai elgondolásaid és tanácsaid dolgában nincs egy szó sem, amit leveledhez tudnék fűzni. Ebben a tekintetben, és azt hiszem, az egész politikai felfogás kérdésében ma Hozzád állok legközelebb, Elnök Uram. Egy hajszálnyi felfogásbeli különbség sincs közöttünk. Úgy a szovjetország, mint a csehszlovák, valamint a nyugati hatalmak és a szomszédok kérdésében.

Az államforma és Elnökség kérdésében alaposan akarok informálódni. A se hús, se hal politika ostobaság. Ha pedig köztársaságot akarnak, akkor keresve sem találunk jobb és alkalmasabb embert, mint Károlyi Mihályt. Elnök Uram, belőlem nem Károlyi Mihály híve és barátja beszél, hanem az *ország* érdeke. Ezerszer is az ország és a demokrácia jövőjének az érdeke.¹

Nagyon köszönöm, Elnök Uram, hogy néhány szóval a B-nél² tett látogatásnak elmondható részleteiről is informáltál. Nagyon hasznos lesz számomra otthon ez a tudat is.

Még néhány szót hazameneteled kérdéséről. Őszintén képviseltem mindig azt az álláspontot, hogy én csak Teutánad mehetek haza. Miután Te azt a kívánságot fejezted ki,

hogy gyakorlati szempontból én menjek előbb, szívesen vállalkoztam erre a szerepre. Azzal a feltétellel, hogy otthon a Te ügyeidben lehessen híveidnek szószólója. És miután bizalmaddal ajándékoztál meg, igyekszem majd bizalmadat utólag is kiérdemelni.

Miután az utazás előkészületei télvíz idején úgyis eltartanak egy ideig, lesz alkalom, hogy informáljalak. Arra kérek, hogy akár Te, akár Práger útján mindenkor sürgősen juttasd hozzám utasításaidat és kívánságaidat, és választ leveleimre.

Nem tagadom, hogy az Elnökség kérdésében nálam is szerepet játszik a Wunschtraum.³ De azért nem szabad azt hinni, hogy Károlyi hazavárása *csak* Böhm-Wunschtraum. Erről most meggyőződtem Gerendás elvtársammal való beszélgetések alapján is. Böhm Wunschtraumját nagyon sok befolyásos tényező osztja. Azonfelül egy élettapasztalat bizonyítja, hogy csak azt az ügyet képviseltem teljes erővel, csak azt tudtam sikerrel keresztülvinni, mely bennem hússá-vérré vált. Azt hiszem, otthonról erről a kérdéstről bővebben tudok referálni.

Köszönöm, Elnök Uram, hogy vállaltad azt, hogy gazdaságilag is segítségére akarsz sietni az országnak, még ott Angliában. Természetesnek találom azt, hogy valami megbízást adjanak. Mert nehéz dolog ott künn szaladgálni, kérni, képviselni egy ügyet, amelyre ugyan senkinek sincs több erkölcsi joga, mint Neked, de amelyhez bizonyos más megbízás is szükséges. Ez lesz első dolgom otthon, hogy erre vonatkozóan intézkedjenek. Főleg, hogy sürgős megbízás menjen a katonai leszerelési tárgyak beszerzése ügyében, ami centrális problémája az országnak, mert elősegítené a szénprobléma megoldását.⁴ És szükséges, hogy adatokat bocsássanak rendelkezésedre.

Ami missziódat illeti a külföldön, azt csak abban az esetben helyeselném, ha otthon az elnökség kérdését nem oldanák meg úgy, ahogy én szeretném. Mert hogy Károlyi Mihály tudása, kapcsolatai annyit érjenek, mint 400 képviselő közül egy méret⁵ képviselőé, azt nem találom kielégítőnek. Képviselőt kapnak eleget. De köztársasági Elnök és külföldi kapcsolatok, tekintély a külföld előtt, bizalom a demokratikus és szociális irányban – ilyen célra csak egy Károlyi Mihály áll rendelkezésre.

A revízió kérdésében teljesen egyetértünk. Szent Istvános ötpengős, pörge kalapos rádiópropaganda csak visszavezeti Magyarországot a régi izoláltságba. Hogy Oroszország ma megengedi ezt a politikát, abból nem szabad messzemenő következtetéseket levonni. [Az] orosz politika hamar megfordul – ha látja, hogy ez reakcióra, álcázott fasizmusra vezet. A revizionizmus pedig oda kell hogy vezessen.

Köszönöm a pénzfelhajtásra vonatkozó tanácsokat. Illetékesek elé terjesztem. Én is viszek haza hasonló gondolatokat, amelyek bélyegek kibocsátására vonatkoznak.

A ruhaakcióra vonatkozóan Prágernek írtam, nem akarlak, Elnök Uram, ezzel is terhelni.

A revízióra vonatkozó üzenetet átadom. De hozzáteszem, hogy százszázalékosan a Te álláspontodat képviselem én is.

A felhatalmazási törvényre vonatkozó kérdések dolgában tájékozódni fogok, és a választ megírom. Általában minden kérdéssre vonatkozóan, és főleg azokra, amelyek a földbirtok-reformra vonatkoznak.

A pengőnek a dollárhoz és fonthoz való viszonya olyan volt március közepén, ahogyan Te írod, Elnök Uram. Azóta jött a 75%-os lebélyegzés. A bankjegydézsma helyes lépés volt, de csak akkor lesz eredményes, ha az államháztartás egyensúlyát rendbehozzák, és ha a termelés komoly alapon megindul. Erre vonatkozóan is vannak terveim. Kölcsön nélkül persze nem lehet semmit sem kezdeni. E tekintetben itt is végeztem előmunkálatokat.

De a telet át kell vészelní. S itt vannak a nagy bajok. Élelem kell, sürgősen. Csak az UNRRA segíthet. Mert az országban kevés a készlet.

Elnök Uram, nem búcsúzom, de otthonról majd tovább referálok. Otthon én addig is emigráns maradok, amíg Károlyi Mihály és azután a többi emigránsok haza nem térnek. Örülök, hogy Grófnő jobban érzi magát.

Boldog újévet kívánok! Grófnő kezeit csókolom. Téged régi hűséggel üdvözöl

PIL 704. f. 81. ó. e. (eredeti)

¹ A levelet Práger továbbította 1945. december 31-én, kísérőlevelében azt írja, hogy Böhm Prágából táviratozott, és remélhetőleg már Budapesten van. Práger közli, hogy megkezdte ruhagyűjtését a magyar bányászok részére. „Böhm már szerzett Svédországban 20 000 bakancsot a magyar bányászok számára. Eredménynek szép, de legalább 60 000-re van szükség és ezenkívül persze sok ruhára. De reméljük, hogy sikerülni fog.” (PIL 704. f. 81. ó. e. eredeti)

² Bevin.

³ Utalás Károlyi megjegyzésére, l. a 168. sz. levelet.

⁴ A győztes angolszász hatalmaknak a háború végén óriási katonai, de polgári célokra is felhasználható anyagi készleteik maradtak, amelyeket igen olcsón meg lehetett szerezni megfelelő kapcsolatok szerzése esetén.

⁵ Értsd: sablon.

172. KÁROLYI MIHÁLY A. J. P. TAYLORHOZ

(Ewshott, 1945. december 26.)

Dear Alan,

Mr. Paul Ignotus, whom I think you have met, and who was the editor of a left-wing literary review in Budapest between the two wars, was asked by the Manchester Guardian to go to Hungary and report from there. Of course, he was and is only too willing to make such a journey and not only he but also I would like much if he could go to Budapest. As for some years he knew my political conceptions, it would be very good if in such a direct way the Hungarian politicians would get more acquainted with what I stand for now.

Probably, only on account of technical reasons, the M. G. has not gone any further than the preliminary talks concerning Ignotus's voyage. I would be very much obliged to you if you could intervene at the M. G. in favour of accelerating the accomplishment of this plan. I am asking this the more so as I am confidentially informed that Prof. Macartney is on the way also to go out to Hungary, and as I do not agree with his pro-magyar-gentry program and outlook, and fear them, I am very anxious that Ignotus should be in Budapest where he could counterbalance Macartney's revisionist intrigues. Needless to say that my letter as well as my intervention is strictly confidential.

Wishing you a happy new year for you and for your ever increasing family,¹ I am
Yours very sincerely

PIL 704. f. 129. ó. e. (másodpéldány)

*

Kedves Alan,

Mr. Ignotus Pált, akit, úgy hiszem, ismer, és aki egy baloldali irodalmi folyóirat szerkesztője volt Budapesten a két háború között, felkérte a Manchester Guardian hogy utazzon Magyarországra, és küldjön onnan tudósításokat. Ő persze nagyon szívesen menne egy ilyen útra, és nemcsak ő, de én is nagyon örülnék, ha Budapestre mehetne. Miután évek óta ismeri politikai koncepciómat, nagyon jó lenne, ha a magyar politikusok ilyen direkt módon ismerhetnék meg az én jelenlegi álláspontomat.